

Zo'n 2 procent van de bevolking is hoogbegaafd. Nieuwe

Minder zorgen bij een hoog IQ

Veel hoogbegaafde kinderen lopen vast in het reguliere onderwijs. Ze vertonen raar gedrag, raken geïsoleerd en voelen zich soms doodongelukkig. Een andere, uitdagende aanpak trekt ze bij de les.

Tekst: Leo van Marrewijk **Foto's:** Joost Hoving

Cor was anderhalf jaar toen hij in nauwelijks een kwartiertje het alfabet uit z'n hoofd leerde. Het klinkt grappig, zo'n kleine Einstein, maar dat is niet het hele verhaal. Kleine Einsteins worden immers groot. Veel hoogbegaafde kinderen lopen vast in het reguliere onderwijs, gaan niet zelden raar of onverklaarbaar gedrag vertonen, raken sociaal geïsoleerd en voelen zich ondanks hun talenten doodongelukkig. De laatste jaren richten steeds meer scholen speciale Leonardo-klassen in, waarin kleine groepen hoogbegaafden op een andere, meer uitdagende manier les krijgen. Sinds twee jaar zijn ze de klassen er ook voor het voortgezet onderwijs.

Leonardo-scholen, vernoemd naar multitalent Leonardo da Vinci, zijn niet onomstreden. Pedagoge Yvonne van Kuijk komt 'm nog wel eens tegen, de directeur van een binnenstadsschool die het bestaan van superslimmeriken domweg ontkent: „Onder onze kinderen zijn geen hoogbegaafden,” zegt zo'n iemand dan. „Onzin natuurlijk, ongeveer 2 procent van de bevolking is hoogbegaafd,” aldus Van Kuijk.

Om als 'hoogbegaafd' door het leven te gaan, wordt als grens een IQ van 130 aangehouden, met een IQ van 150 ben je een genie. Van Kuijk en anderen in het werkveld vinden die grenzen arbitrair. Nogal wat hoogbegaafden hebben een inadequate werkwijze ontwikkeld of hebben faalangst, wat scores beïnvloedt. Andere kinderen denken bij IQ-testen nogal eens: dit is te gemakkelijk, dit kan het antwoord niet zijn. Met andere woorden: de IQ-test zegt niet alles.

En hoewel op verjaardagen en in sportkantines hoogbegaafdheid aan de orde van de dag lijkt te zijn („Onze Jasper is blijven zitten, maar eigenlijk is-ie hoogbegaafd”), is ook dat een misverstand. Van Kuijk: „Je ziet wel dat kinderen vandaag de dag begaafder zijn dan vroeger, omdat ze op jonge leeftijd al zoveel toegang tot kennis hebben door de computer en tv.” Van Kuijk

schreef samen met Linda Duin het boekje *Een hoogbegaafd kind, praktisch en positief op pad*. Die publicatie was nodig, vonden ze, omdat nog altijd veel bovenmatig intelligente kinderen verstrikt raken, zowel thuis als in het onderwijs, en omdat ouders de opvoeding als 'gecompliceerd' ervaren.

Uit onderzoek blijkt dat vijf van de zes leerkrachten in het basisonderwijs zelf aangeven dat ze niet weten hoe ze moeten omgaan met de echte slimmeriken. „Het wordt vaak als 'lastig' gezien, zo'n hoogbegaafde in je klas,” zegt Linda Duin, directeur van Kind Centraal, centrum voor hoogbegaafdheid. Ze biedt 'verrijkingsklassen' (lessen met het accent op techniek, toneel, spellen en spelen met veel aandacht voor de sociale omgang met andere hoogbegaafde kinderen) en adviseert ouders en scholen, waaronder Leonardo-scholen. Daarbij merkt ze dat steeds meer schoolbesturen onderwijs voor hoogbegaafden erkennen als 'speciaal onderwijs', zoals je ook voor zwakke leerlingen extra faciliteiten biedt. Initiatieven voor slimmeriken duiken op als 'verrijkingsklas', 'plusklas', 'kanjerklas' en zelfs 'de Gouden Kamer'. In sommige gevallen gaat het alleen om wat extra lessen, bijvoorbeeld een extra cursus Spaans na schooltijd.

De meest vergaande vorm is de Leonardo-school, waar de volledige onder-

wijsweek structureel is ingericht op hoogbegaafden. Je bent er alleen welkom met een IQ van 130 of hoger. Er zijn nu zo'n zestig Leonardo-klassen in het basisonderwijs, in het voortgezet onderwijs staat de teller op tien.

De vraag naar Leonardo-scholen is enorm, merkt ook Frank Rouwendal, projectleider Leonardo aan het Rijswijks Lyceum. Die school is medio 2009 begonnen met een Leonardo-

klas. De verschillen tussen regulier onderwijs en een lesweek voor hoogbegaafden (maximaal zestien leerlingen per klas) zijn fors, schetst hij. 'Problemen oplossen en uitdagen' zijn daarbij de toverwoorden. „Een voorbeeld: we werken veel met vakoverstijgende projecten, zoals het bouwen van een raket. Onze docent natuurkunde koopt in de VS een

soort bouw pakket van een raket. Kinderen gaan ermee aan de slag, stellen geweldige vragen over sensoren, technieken en robot-achtige toepassingen. Vervolgens gaan onze leerlingen samen met mensen van de TU Delft naar 't Harde, waar de raket echt wordt gelanceerd. We combineren die trip naar 't Harde met een bezoek aan het Kröller-Müller Museum.”

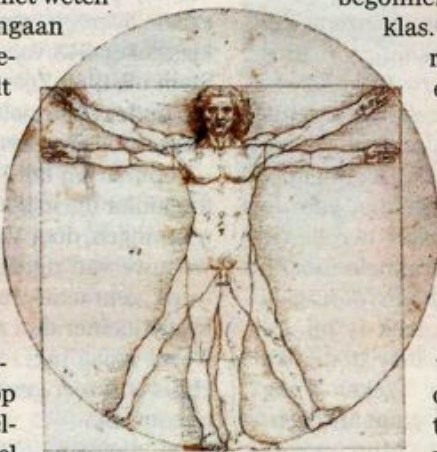
Bovenstaande klinkt als een feestje. Het is leren 2.0, maar dat is niet het hele verhaal, zegt Rouwendal. De school heeft ook geleerd van het eerste jaar Leonardo-onderwijs. „Ons romantische beeld van onderwijs aan hoogbegaafden is behoorlijk bijgesteld,” grijnst hij. Simpel gezegd: de leerlingen moeten naast extra vakken als Chinees, filosofie, Spaans, *science* en 'leren ondernemen' ook hun gewone werk doen. Stampwerk. En dat valt vaak niet mee. „Dat aspect was in het begin onderbelicht. Veel hoogbegaafde kinderen waren toch lange tijd prinsjes en prinsesjes. Ze be-

denken 94.000 oplossingen als ze creatief werk te doen hebben, maar duizend excuses om niet aan dat saaie werk te hoeven beginnen.”

Dat is de leerlingen moeilijk kwalijk te nemen, want ze hebben in veel gevallen nooit hun best hoeven doen om tot goede prestaties te komen. Het is een van de redenen waarom hoogbegaafde kinderen op latere leeftijd vaak vastlopen. Zo haalt slechts 15 procent van de hoogbegaafden een universitair diploma. Locatiedirecteur Simone Bos van het Rijswijks Lyceum: „Ze weten vaak niet hoe ze moeten leren en hebben dat ook nooit geleerd. Daarom beschouwen wij onderwijs aan hoogbegaafden ook als een speciale vorm van onderwijs, we mogen deze kinderen niet in de kou laten staan. Ze hebben meer structuur en meer begeleiding nodig. En het werkt, zo blijkt. Ouders zeggen: ik heb m'n kind weer terug.”

Leonardo-onderwijs (kleinere groepen, meer gastlessen) is aanmerkelijk duurder dan het reguliere onderwijs. Het is een reden dat in den lande nogal wat Leonardo-initiatieven sneuvelen, nog voordat het startschot heeft geklonken: het onderwijs komt financieel niet rond. Scholen proberen de financiële gaten te dichten via subsidies, sponsoring of (toren)hoge ouderbijdrages. Nadeel van dat laatste is natuurlijk dat de Leonardo-school elitair wordt, en dat staat dwars op de uitgangspunten van het onderwijs.

Het Rijswijks Lyceum trekt zelf de knip en dat lijkt ook wat op te leveren. Want sinds de school met een klas voor hoogbegaafden is gestart, trekt de school meer nieuwe leerlingen aan. Het hoogbegaafde kind als marketing-instrument? Dat is een beetje vloeken in de onderwijskerk, waar immers iedereen gelijk is. Pedagoge Yvonne van Kuijk hoopt dan ook dat op de lange termijn de school voor hoogbegaafden een tijdelijk fenomeen blijkt te zijn. „Want eigenlijk zou je alles wat je nu al in een Leonardo-school uit de kast haalt om het beste uit een kind te halen, aan alle leerlingen willen bieden.”

Leonardo-school: Voor kinderen met een IQ van 130 of hoger.

Ze hebben in veel gevallen nooit hun best hoeven doen; reden dat slechts 15 procent van de hoogbegaafden een universitair diploma haalt.

lesmethodes helpen de slimste kinderen verder op school

'Ik wil geen sticker op m'n voorhoofd'

ANNE VAN DER KLEIJ (11)

Hockeyen is haar lust en haar leven. Haar favoriete schoolvak? „Gym.” Anne van der Kleij voldoet bepaald niet aan het clichébeeld van de hoogbegaafde *nerd*. Anne zit op de Leonardo-afdeling in 2 gymnasium van het Rijswijks Lyceum. „De andere klassen noemen ons de Leo's, want 'Leonardo's' klinkt als 'doos' en dat is niet zo aardig.”

Anne sloeg op de basisschool groep 3 over en was in groep 7 wel 'klaar' met de lesstof. Tot verdriet van haar moeder José. „Als ouder wil je alleen maar dat je kind gelukkig is op een school die een normale afspiegeling van de maatschappij is,” zegt zij. „Ik wilde haar eerst ook niet laten testen, ik hoefde het niet te weten.” Toen Anne vastliep in groep 7, restte niets anders dan een test. Zonder de resultaten op papier kom je niet op een Leonardo-school terecht. José: „En je 10-jarige dochter op het gewone voortgezet onderwijs, dat zag ik ook niet zitten.”

Ze heeft een IQ van '136 of 137', maar dat wil Anne liever niet weten. „Ik wil geen sticker op m'n voorhoofd met 'hoogbegaafd' erop.” Moeder José houdt haar dochter dan ook voor dat hoogbegaafdheid niet iets is om trots op te zijn. „Pas als je iets met die hoogbegaafdheid gaat doen, mag je trots zijn.” Daar biedt de school nu alle gelegenheid voor: in klassen met twaalf leerlingen krijgen ze vakken als 'leren ondernemen', Chinees, maar ook projecten als 'robotica'. Anne: „En we moesten bijvoorbeeld een 'betere stad' ontwerpen. De een maakte een stad onder water, de ander op een drijvend

'Het zijn ook kinderen die liever vakantie hebben dan dat ze naar school gaan, die vaak geen zin hebben om te leren.'

eiland. En ik? Een beetje een gewone stad, maar wel met veel sportvelden.”

José: „Als ik naar haar klas kijk, zijn het gewone, leuke kinderen, die erg diep over dingen nadenken en veel vragen stellen. Ze heeft nu makkelijker aansluiting bij andere kinderen.” Anne: „Vroeger moest ik soms drie keer iets uitleggen, terwijl ik echt dacht dat ik duidelijk had gezegd wat ik bedoelde. Nu hoeft dat niet meer. Toch vond ik mijn klas op de basisschool eigenlijk leuker, het was meer één groep.” Moeder José over het hoogbegaafde klasje: „Het zijn ook kinderen die liever vakantie hebben dan dat ze naar school gaan, die vaak geen zin hebben om te leren. En ik ben wel eens mee geweest met een uitje van de klas: wat een kippenhok was dat. Iedereen wil iets vertellen, al die gedachten springen van de hak op de tak. Wat dat betreft is een klas hoogbegaafden een stel ongeleide projectielen.” Anne: „Dat is een generalisatie, mam.”

SLIMME KINDEREN

Hoe herken je hoogbegaafdheid?

Wordt u van het dambord geveegd door uw peuter? Misschien is ze wel hoogbegaafd. Enkele kenmerken van hoogbegaafde kinderen:

- Rijke woordenschat en opvallend goed geheugen.
- Leergierig, volhardend in waaromvragen en andere diepzinnige/filosofische vragen (kereltje van 2,5: 'Heeft de aarde altijd bestaan?') en legt bijzondere dwarsverbanden (bij onschuldig weerpraatje in de klas verhandeling beginnen over de dampkring). Stelt graag alles ter discussie.
- Perfectionistisch en bang te falen.
- Apart gevoel voor humor.
- Hekel aan routinematig werk.
- Snel verveeld op school en in sociale contacten.
- Sterk rechtvaardigheidsgevoel.
- Creatief, bijvoorbeeld erg muzikaal of sportief.
- Sociaal 'onhandig'.
- Wil graag zelf beslissingen nemen, uit intense overtuiging.
- Hoogsensitief, vaak erg gevoelig voor harde geluiden of agressie.

Vermoedt u dat uw kind hoogbegaafd is? Kaart het eerst aan bij de eigen leerkracht, die wellicht adviseert om uw kind te (laten) testen. Als de school uw kind niet wil testen, zijn er ook tal van testbureaus waar u terecht kunt. Kijk voor een overzicht van testbureaus op www.leonardostichting.nl onder 'ouders' en dan onder 'quickscan'.

Tips voor ouders van hoogbegaafden

Iedere ouder vindt zijn/haar kind speciaal. Toch hebben hoogbegaafden vaak juist een extra duwtje nodig. Hoe prikkel je de hoogbegaafde thuis?

- Ga 'op je handen zitten'. Dus geen dingen voorkauwen, alleen aanreiken. Wees 'coach' in plaats van schoolmeester.
- Bied materialen aan waarmee ze zelf kunnen ontdekken. 'Ontdekdozen', een kapotte wekker, een gereedschapskist met verschillende houtsoorten, een overjarige computer: laat de kinderen ermee aan de slag gaan. Vertel vooral niet dat de wekker moet worden gerepareerd, misschien wordt de wekker wel een computer.
- Prijs kinderen voor hun doorzettingsvermogen bij 'saaie' klusjes als de vaatwasser uitruimen of hun kamer opruimen. Dit soort klussen moeten ze ook leren.
- Verken verschillende sporten of muziekinstrumenten: vaak zijn hoogbegaafde kinderen erg muzikaal of sportief en gaan ze er helemaal in op.